

ústav pro studium totalitních režimů

MUDr. Naděžda Kavalírová
předsedkyně Rady Ústavu

Praha dne 11. června 2008

Č.j.: UST-324/2008

Vážený pane předsedo,

se zájmem sledujeme činnost naší partnerské instituce Ústavu paměti národa i průběh procesu vyrovnávání se s komunistickou minulostí ve Slovenské republice. Necelé dva měsíce zpátky jsme byli poněkud znepokojeni informacemi některých médií o přípravách zákona, podle nichž měl být Ústav paměti národa zrušen. Tato situace by podle našeho názoru mohla výrazně zhoršit zpřístupňování dokumentů bývalých bezpečnostních složek obou totalitních režimů v regionu Slovenska laické i odborné badatelské veřejnosti. V důsledku toho, by mohla být ohrožena tolik potřebná svoboda bádání a práva na informace o naší nepřilíši slavné minulosti, upravená zákonem v podstatě v každé bývalé postkomunistické zemi.

Na zákon č. 553/2002 Zb., o sprístupnení dokumentov a činnosti bezpečnostních zložiek štátu 1939 -1989 a o založení Ústavu pamäti národa, ktorý umožnil zřízení Ústavu paměti národa a zpřístupnění archiválií z proveniencie totalitních bezpečnostních složek, v podstatě navázala legislativní úprava i v České republice. V červnu loňského roku přijal parlament ČR zákon č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek, kterým byly zřízeny obě složky – s identickým posláním jako Ústav paměti národa - k 1. únoru 2008. Byl to právě slovenský zákon č. 553/2002 Zb., který se stal vzorem a inspirací pro vznik podobné instituce v České republice. Slovenská právní úprava byla velmi pozitivně přijata nejen u nás, ale také v dalších státech Evropy a domníváme se, že také přispěla k pozitivnímu hodnocení Slovenské republiky v zahraničí.

Jsme přesvědčeni, že důsledné a systematické vyrovnání se s minulostí komunistické totalitní moci, a nakonec i s předchozí totalitní mocí let 1938 – 1945, má klíčový význam nejen pro současnost, ale také – a možná zejména – pro budoucnost. K poznání a překonání minulosti nás všechny, v regionu střední a východní Evropy, navíc zavazuje nesmírné utrpení a počet obětí, zejména pak těch, kterým nebylo dovoleno dožít se dnešní svobody a demokracie.

Slovenský zákon o Ústavu paměti národa považujeme za jeden z průlomových zákonů tohoto druhu, jenž vznikl po roce 1990 v bývalých komunistických státech střední a východní Evropy. Vyrovnání se s dědictvím této minulosti vzhledem ke globální povaze totalitních ideologií a jejich cílů přesahuje rámec jednotlivých států a stává se společnou úlohou dnes již sjednocené Evropy. Proto považujeme existenci institucí jako Ústav paměti národa na Slovensku, Úřad spolkové zmocněnkyně pro podklady státní bezpečnostní služby bývalé NDR v Německu, Institutu národní paměti v Polsku atd. za veřejně prospěšnou pro nás

ústav pro studium totalitních režimů

všechny. Zejména s ohledem na období komunistické totalitní moci let 1948 až 1989, v Československu, i předcházejícího období příprav převzetí moci, je činnost takových institucí ve Slovenské i České republice a jejich vzájemná spolupráce obzvláště potřebná a důležitá. Jakékoliv omezování činnosti těchto institucí vzniklých ze zákona považujeme, v návaznosti na výše zmiňované informace, za krok zpět, za snahu o obnovení oné pomyslné tlusté čáry za minulostí.

Vážený pane předsedo, věříme a doufáme, že připravovaná novela zákona o Ústavu paměti národa, pokud dojde k její přípravě, nebude znamenat restrikcí jeho činnosti či omezení jeho úkolů a poslání v rozsahu dnes již vymezeném stávajícím zákonem, ale naopak povede k podpoře jeho činnosti ke společnému prospěchu nás všech.

Věříme, že bude posílena zásada, že žádné protiprávní jednání státu proti občanům nemůže být chráněno tajemstvím nebo zapomenuto.

S pozdravem

Vážený pan
Pavol Paška
Předseda Národní rady Slovenské republiky
Námestie Alexandra Dubčeka 1
812 80 Bratislava 1

Na vědomí: László Nagy,
předseda výboru NRSR pro lidská práva, národnosti a postavení žen

Ivan A. Petranský,
předseda Správní rady ÚPN